

Oikeusministeriö

Oikeusministeriön lausuntopyyntö 1.2.2021, VN/12187/2020

Helsingin poliisilaitoksen lausunto maksuvälinepetosdirektiivin täytäntöönpanosta**1 Lausuntopyyntö**

Oikeusministeriö on pyytänyt Helsingin poliisilaitokselta lausuntoa maksuvälinepetosdirektiivin täytäntöönpanosta. Oikeusministeriön asettama työryhmä on laatinut hallituksen esityksen muotoon kirjoitetun mietinnön rikoslain muuttamisesta. Direktiivin velvoitteiden täyttämiseksi mietinnössä ehdotetaan rikoslakiin maksuvälineitä koskevia erityissäännöksiä (maksuvälinerikos). Myös voimassa oleviin maksuvälinepetosta, maksuvälinepetoksen valmistelua ja määritelmiä koskeviin rikoslain säännöksiin tehtäisiin eräitä tarkennuksia. Ehdotetuilla muutoksilla pantaisiin täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/713 muihin maksuvälineisiin kuin käteisrahaan liittyvien petosten ja väärennosten torjunnasta ja neuvoston puitepäätöksen 2001/413/YOS korvaamisesta. Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan viimeistään 31 päivänä toukokuuta 2021, jolloin direktiivi on viimeistään pantava täytäntöön.

2 Keskeiset ehdotukset

Voimassa oleva lainsäädäntö vastaa rangaistavuuden alan osalta suureksi osaksi direktiivin velvoitteita. Esityksessä on rajauduttu lähtökohtaisesti vain direktiivin täytäntöönpanon kannalta välttämättömiin muutoksiin. Osa direktiivin vähintään enimmäisrangaistusta koskevista velvoitteista olisi ulottanut direktiivin vaikutukset useiden rikoslain yleisesti ja laajalti sovellettavien rikosten enimmäisrangaistusten ankaroittamiseen. Esityksessä onkin ehdotettu säädettäväksi eräiden nykyisin maksuvälineisiin sovellettavien rikoslain yleisten säännösten (varkaus, väärennys) sijaan vastaavista teoista rikoslain 37 lukuun maksuvälineisiin sovellettavat erityissäännökset.

Maksuvälinepetoksena säädettäisiin nykyiseen tapaan rangaistavaksi maksuvälineen käyttö. Uuteen maksuvälinerikossäännökseen koottaisiin kaikki muut maksuvälineeseen kohdistuvat tekotavat. Osin siihen siirrettäisiin tekoja jo olemassa olevista säännöksistä, joita täydennettäisiin direktiivin velvoitteiden edellyttämällä tavalla. Maksuvälinelomakkeisiin ja maksuvälineen valmistamiseen tai väärentämiseen liittyviä välineitä tai tarvikkeita koskisi maksuvälinepetoksen valmistelua koskeva säännös. Ehdotetut uudet säännökset maksuvälinerikoksesta olisivat suhteessa rikoslain vastaviin säännöksiin nähden erityissäännöksiä. Esitys tähtäisi maksuvälineisiin kohdistuvien väärinkäytösten yhtenäiseen sääntelyyn.

3 Helsingin poliisilaitoksen lausunto

Esitys sisältää pääasiassa täsmennyksiä voimassa oleviin rikoslain 37 luvun kriminalisointeihin tai rangaistusasteikon ankaroittamista maksimirangaistuksen osalta. Poliisilaitos katsoo, että näillä ei ole erityisen merkittäviä vaikutuksia rangaistavuuden alan, poliisin toiminnan tai poliisille aiheutuvan työmäärän osalta.

Ehdotettu lainsäädäntö lisäisi jonkin verran rikosten tutkinnan yhteydessä käytettävien pakkokeinojen käyttömahdollisuuksia. Maksuvälineen anastamisen säätäminen rangaistavaksi maksuvälinerikoksena mahdollistaisi kahden vuoden enimmäisrangaistuksen vuoksi laajemmat pakkokeinolain tutkintakeinot kuin mikä nykyisin on mahdollista, kun vastaavat teot tulisivat rangaistaviksi varkautena. Myös maksuvälinepetoksen valmistelua koskevan enimmäisrangaistuksen korottaminen kahteen vuoteen vankeutta lisäksi vastaavalla tavalla pakkokeinojen käyttömahdollisuuksia. Pakkokeinojen käyttö edellyttää tietenkin lisäksi sitä, että myös muut pakkokeinojen käytölle asetetut edellytykset ovat käsillä. Poliisilaitos katsoo, että edellä mainittuihin rikoksiin liittyy usein ammattimaista, järjestäytyntä ja/tai suunnitelmallista toimintaa, minkä vuoksi käytettävissä olevien tutkintatoimien tulee mahdollistaa riittävän tehokkaasti kyseessä olevien rikosten selvittäminen ja rangaistusvastuun toteuttaminen. Näiden tavoitteiden toteutumista tukevat aikaisempaa laajemmat salaisten pakkokeinojen lähtökohtaiset käyttömahdollisuudet.

Törkeän maksuvälinepetoksen uudeksi kvalifiointiperusteeksi ehdotetaan järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumista. Kuten esityksessä on todettu, maksuvälinerikollisuus on tyypillisesti osa järjestäytyneen rikollisuuden toimintakenttää. Poliisilaitos katsoo uudistuksen olevan perusteltu. Vastaava ankaroittamisperuste on myös törkeää maksuvälinerikosta koskevassa säännöksessä, ja tämän osalta viitataan edellä lausuttuun.

Käsilaukkujen, reppujen ja lompakkojen anastusten yhteydessä anastetaan maksuvälineiden lisäksi tyypillisesti myös muutakin omaisuutta. Tällainen teko arvioidaan nykyllä lainsäädännön perusteella usein varkausrikokseksi, josta säädetty ankarin rangaistus on 1 vuosi 6 kuukautta vankeutta. Nyt ne voisivat ehdotuksen mukaan tulla arvioitaviksi sekä maksuvälinerikoksina että varkauksina. Poliisilaitos katsoo, että maksuvälineitä koskeva lisämoite voi tilanteesta riippuen olla perusteltua, vaikka esimerkiksi erilaisilla maksukorteilla ei itsessään ole taloudellista arvoa. On huomattava, että maksukorttien päätyminen rikollisten käsiin on potentiaalisesti vahinkoja ja haittaa aiheuttavaa. Sen lisäksi, että niiden mahdollisella myöhemmällä käytöllä voidaan aiheuttaa rikoksen uhrille tuntuvia vahinkoja, jo anastuksella itsessään on uhrin päivittäistä elämää huomattavasti hankaloittava vaikutus.

Maksuvälinerikollisuuden tutkinta kohdistuu useimmiten rajat ylittävään järjestäytyneeseen ja suunnitelmalliseen rikollisuuteen, joka pitää sisällään myös tietoverkoissa tapahtuvaa rikollisuutta. Tekijöiden selvittäminen ja heidän saamisensa ulkomailta Suomeen vastaamaan teoistaan on haastavaa puhumattakaan siitä, että asianomistaja saisi heiltä korvausta kärsimistään vahingoista. Poliisilaitos katsoo, että tältä osin on syytä pitää mie-

lessä, että riittävän tehokkaiden kriminalisointien ja pakkokeinojen käyttömahdollisuuksien lisäksi maksuvälinerikollisuutta tulisi pyrkiä tehokkaasti ennalta estämään esimerkiksi kehittämällä entisestään maksuvälineiden ja -järjestelmien turvallisuutta ja asiakkaiden tunnistamista.

Poliisilaitos toteaa vielä, että maksuvälinepetosdirektiivin samanaikainen täytäntöönpano muissa jäsenvaltioissa helpottanee rajat ylittävän rikollisuuden torjuntaan liittyvää viranomaisyhteistyötä kansallisten rikoslakien harmonisoinnin seurauksena.

Poliisipäällikkö
Poliisikomentaja

Lasse Aapio

Rikoskomisario

Kari Järmälä

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 02.03.2021 klo 15:11. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaa-
mosta.